

Wymagania na poszczególne oceny

oparte na programie nauczania „Poznać przeszłość” autorstwa R. Śniegockiego, Wydawnictwo *Nova Era*, 2019, zgodnym z Podstawą programową kształcenia ogólnego przedmiotu historia dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego

ZAKRES PODSTAWOWY

Rok szkolny 2019/2020

Dotyczy klas: 1 Bp, 1 Cp, 1 Dp, 1 Ep, 1 Fp

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania \ wymagania edukacyjne z przedmiotu Cele badania i nauczania historii Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) Periodyzacja dziejów Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , <i>prehistoria</i>	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Podstawy antropogenezy Chronologia 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>neolit</i> , <i>antropogeneza</i> , <i>rewolucja</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe

	<p>prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rewolucja neolityczna i jej znaczenie 	<p>epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza)</p> <p>– wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i></p>	<p><i>neolityczna</i></p> <p>– przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej</p>	<p>człowieka</p> <p>– wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu</p>	<p>Karola Darwina</p>
<p>2. Starożytna Mezopotamia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 	<p>– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat)</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki</p> <p>– rozpoznaje pismo klinowe</p>	<p>– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw</p> <p>– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa</p> <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów</p> <p>– opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu</p>
<p>3. Starożytny Egipt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura 	<p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo</p>	<p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p>

	<p>społeczeństwa starożytnego Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<p>hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p>	<p>– wymienia główne cechy religii egipskiej</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p>	<p>starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p>	<p>Egiptu</p> <p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p>	<p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p>
4. Izrael i Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu 	<p>– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji</p> <p>– wymienia główne założenia monoteizmu</p> <p>– rozpoznaje pismo fenickie</p>	<p>– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej</p> <p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu</p>	<p>– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego</p> <p>– ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności</p> <p>– wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p>
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<p>– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki</p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin</p>	<p>– wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin</p> <p>– rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin</p> <p>– wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu</p>	<p>– opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin</p>

Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji

1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<p>– wskazuje na mapie teren Grecji</p> <p>– wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i></p> <p>– wymienia główne cechy systemu <i>polis</i></p>	<p>– opisuje warunki naturalne Grecji</p> <p>– wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i></p> <p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej</p> <p>– wymienia główne cechy religii greckiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i></p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej</p> <p>– opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej</p> <p>– opisuje struktury społeczne <i>polis</i></p> <p>– wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej</p>	<p>– opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej</p> <p>– porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką</p> <p>– wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji</p>
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i></p> <p>– wymienia etapy życia spartiaty</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty</p> <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>

				spartańskiego		
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie Specyficzne rozwiązania militarne Greków Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego Organizacja imperium macedońskiego Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej Narodziny kultury hellenistycznej Świat hellenistyczny 	<p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela)</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny filozofii greckiej Starożytny grecki teatr Architektura grecka Literatura i teatr grecki 	<p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat,</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera</p>	<p>– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego</p>	<p>– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p> <p>– wyjaśnia rolę: Talesa z</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji 	<i>igrzyska olimpijskie</i>	– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	(tragedii, komedii) – opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji	Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa	
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> Spółeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych Powstanie ustroju republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	– wskazuje na mapie Italię, Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu	– opisuje legendę o powstaniu Rzymu – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustroj republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne Podbój świata śródziemnomorskiego Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego

3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i>	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej – wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i>	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcia: <i>pax Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej

6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz, męczennicy, herezja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Dominat w Rzymie • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego – prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i> – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i> – przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje plan Konstantynopola 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy

	<ul style="list-style-type: none"> • Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa 					
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i></p> <p>– prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu</p> <p>– rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej</p>	<p>– wymienia główne założenia religii islamskiej</p> <p>– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i></p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu</p> <p>– przedstawia działalność Mahometa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i></p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej</p>
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Utworzenie państwa kościelnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p>	<p>– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków</p>
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy</p>

	Karola Wielkiego					
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej Kształtowanie się Francji i Niemiec Najazdy Normanów Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III Najazdy Węgrów 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p>
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie</p>	<p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i></p> <p>– charakteryzuje życie codzienne rycerzy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i></p> <p>– wymienia cechy kultury rycerskiej</p>	<p>– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego</p>
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie Słowian Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i></p> <p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich</p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych</p> <p>– opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi, Rurykowicze</i></p>	<p>– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian</p> <p>– wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich</p>
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łużycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i></p>	<p>– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i></p>	<p>– opisuje cechy kultury łużyckiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i></p>	<p>– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności</p> <p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu</p>

	ziemiach polskich				na ziemiach polskich	
	<ul style="list-style-type: none"> Przybycie Słowian na ziemie polskie 					
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki ekspansji terytorialnej Polan Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Bolesława Chrobrego Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim Utrata znaczenia monarchii piastowskiej Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów

5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem • Polityka zagraniczna Krzywoustego 	<p>– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego</p>	<p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p> <p>– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego</p>
6. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<p>– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbicie dzielnicowe</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i></p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a	<ul style="list-style-type: none"> • Wielka schizma wschodnia i jej skutki • Kryzys papieżstwa w X w. 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna,</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika,</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej</p> <p>– w porządku</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej</p>

papiestwem	<ul style="list-style-type: none"> i ruchy odnowy Kościoła • Spór papiestwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki • Papiestwo u zenitu potęgi politycznej • Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	<i>prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII	<i>celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	<i>gregoriańska, obóz gregoriański</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV	chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i>	– wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i>	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, handel lewantyński</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II	– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	– lokalizuje na mapie imperium mongolskie – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i> – rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego	– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich – wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą	– wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej – za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej	– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej – wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata

4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka</i>, <i>trójpółowka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> <p>– wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>– opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy</p>
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztór</i>, <i>herezja</i></p>	<p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych</p> <p>– wyjaśnia założenia ideowe albigensów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Kryzys papieżstwa i cesarstwa 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej</p> <p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów</p>	<p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Dżuma i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	upadek Konstantynopola – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i>	założenia ideologii husyckiej	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa 	osmańskiej	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura i teatr w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. • Najazdy mongolskie 	– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim	– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski	– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego – opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet</i> ,	– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski

	<ul style="list-style-type: none"> • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p>	<p><i>zasadźca, sołtys, wójt, łan, ratusz, wolnizna</i></p>	<p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p>	
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych</p> <p>– ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>

	<p>Polski za Kazimierza Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego 		Krakowskiej		międzynarodowy kontekst dziejów Polski	
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie</p> <p>– rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i></p> <p>– wymienia założenia przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia założenia unii w Krewie</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach</p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i></p>	<p>– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów</p> <p>– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda</p> <p>– lokuje w czasie unię w Horodle</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej</p> <p>– porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej</p> <p>– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i></p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego • Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p> <p>– wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej</p>	<p>– wskazuje na mapie Żmudź</p> <p>– wymienia przyczyny wojny z zakonem</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki i pokoju toruńskiego</p> <p>– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
6. Kazimierz Jagiellończyk	<ul style="list-style-type: none"> • Wyprawa i śmierć Władysława 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę</p>	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym</p>

i wojna trzynastoletnia	<p>Warneńczyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej	<p>Warną</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wojny 13-letniej wymienia skutki II pokoju toruńskiego lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i> 	<p>kontekst dziejów Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka 	<p>wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <ul style="list-style-type: none"> w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
7. Kultura Polski średniowiecznej	<ul style="list-style-type: none"> Architektura średniowieczna w Polsce Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich Początki polskiego dziejopisarstwa Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce opisuje system szkolnictwa w Polsce wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce
Fakultatywny temat regionalny	<ul style="list-style-type: none"> Kraków w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne fakty związane z lokacją Krakowa na prawie niemieckim rozpoznaje ważniejsze zachowane budowle 	<ul style="list-style-type: none"> lokuje w czasie i przestrzeni osiedla ludzkie wokół Wawelu do połowy XIII wieku tworzy narrację o okolicznościach lokacji 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje oraz rozpoznaje główne budowle średniowiecznego Krakowa podczas wycieczki po mieście 	<ul style="list-style-type: none"> zna strukturę narodowościową i stratyfikację społeczeństwa Krakowa w średniowieczu omawia rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> na szerokim tle historycznym ocenia rolę Krakowa w średniowieczu w aspektach: politycznym, gospodarczym i

		romańskie i gotyckie Krakowa na typowym materiale ilustracyjnym	Krakowa przez Bolesława Wstydliwego	- buduje narrację na temat funkcjonowania władz miejskich i warunków życia w średniowiecznym Krakowie	przestrzenny Krakowa od X do XV wieku - zna kilka rzemiosł wykonywanych w średniowiecznym Krakowie	kulturalnym - buduje bogatą pod względem pojęć narrację o funkcjonowaniu władz i cechów w Krakowie - łączy nazwy w obrębie miasta z przeszłymi funkcjami i obecnie zachowanymi śladami średniowiecza (toponomastyka, dziedzictwo kulturowe)
--	--	---	-------------------------------------	---	---	---

Opracowano i dostosowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Wydawnictwo *Nowa Era*:

<https://www.dlanauczyciela.pl/zasoby/reforma-2017-szkoly-ponadpodstawowe/historia/poznac-przeszlosc-zp>

Przyjął do realizacji Zespół Przedmiotowy Historii i Wiedzy o Społeczeństwie na rok szkolny 2019/20 w składzie:

- dr Grzegorz Chomicki – nauczyciel historii
- mgr Andrzej Kępa – nauczyciel historii
- mgr Joanna Skonieczna – nauczyciel WOS
- dr Paweł Sękowski – nauczyciel historii
- dr hab. Tomasz Skrzyński, prof. UP – nauczyciel historii
- mgr Andrzej Wajda – nauczyciel historii i WOS
- mgr Maciej Zapiór – nauczyciel historii